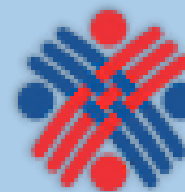

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрлігі

Қазақстан оқушыларының үй тапсырмаларын ұйымдастыру мен мөлшерлеу

Астана, 2017 жыл

Оқушы үй тапсырмасына қатысты әлемдегі ахуалға шолу

- Үй тапсырмасы барлық жерде бар, әдетте мектептен тыс орындалады
- Көптеген елдерде үй тапсырмасына неғұрлым көп уақыт бөлінсе, үлгерім соғұрлым жоғары болады
- Дамыған елдерде үй тапсырмасына апта бойы жұмсалатын уақыт орташа есеппен 6-дан 5 сағатқа дейін азайған (ЭЫДҰ, 2003-2012 жж.)
- Әлем елдерінде кеңінен талқылануда (Қытай, Канада, Испания, т.б.)

Оқушылары үй тапсырмасын орындауға ең көп уақыт жұмсайтын мемлекеттер*

* 15 жастағы білім алушылардың үй тапсырмасына апта бойы жұмсайтын сағат саны, PISA-2012-ге қатысқан 65 ел салыстырылды

Ата-аналар, оқушылар мен мұғалімдер республикалық сауалнамасының нәтижелері*

- Оқушылардың **61,8%-ы** үй тапсырмасынан түсетін жүктемеден шаршайды
- Оқушылардың **48%-ы** бір күнге көп берілетіндіктен, үй тапсырмаларының барлығын орындай алмайды
- 8-12-сынып оқушыларының **47,3%-ы** үй тапсырмасын азайтуды сұрайды
- **65,5%** ата-ана балаларға шамадан көп үй тапсырмаларын бермеуді өтінеді

* Сауалнама 2016 жылы өткізілді, оған 2 856 респондент қатысты.

Үй тапсырмасының көлемін оңтайлауға ұсынған шешімдеріміз

БҒМ-да
бұларды
орын-
даудың
екі
нұсқасы
бар →

1. Әр сыныпта бір күнге (аптасына) үй тапсырмасын орындау үшін ұсынылатын уақытты қысқарту
2. Әр пән бойынша үй тапсырмасын орындау уақытын есептеудің әдістемесін енгізу
3. Үлгерімді нашарлатпай, үй тапсырмаларының көлемін қысқартуға мүмкіндік беретін педагогикалық әдістерді қолдану
4. 5-сыныптан бастап барлық пәндер мен сабақ түрлері бойынша қосарланған (жұп) сабақтарды өткізуге рұқсат ету
5. Үй жұмысын сенбі-жексенбіге, мейрам және демалыс уақытына (жан-жақты даму және жобалық іс-әрекет үшін көркем әдебиет, анықтамалықтарды оқуды, есеп шығаруды қоспағанда), сондай-ақ бақылау жұмыстарынан соң тапсырмау

Қазақстан Республикасының жалпы білім беретін мектептерінде үй тапсырмасын ұйымдастыру және орындау жөніндегі әдістемелік ұсынымдар (жоба)

Мұғалімдер арасында **2 нұсқасы** келесі ұйымдардың сайттары арқылы талқыланады:

- ҚР Білім және ғылым министрлігі <http://edu.gov.kz/>
- «Ақпараттық-талдау орталығы» АҚ <http://iac.kz/>
- Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы <http://nao.kz/>

Утверждено
Приказом Министра
образования и науки
Республики Казахстан
от «___» _____ 2017 года № ____

Методические рекомендации по организации и выполнению домашнего задания в общеобразовательных школах Республики Казахстан

1. Общие положения

1. Настоящие Методические рекомендации по организации и выполнению домашнего задания в общеобразовательных школах Казахстана (далее – Рекомендации) являются документом, определяющим объем и время выполнения **домашнего задания** и предназначены для руководителей методических кабинетов, общеобразовательных школ, учителей и родителей.

2. Рекомендации разработаны в соответствии с Законом Республики Казахстан от 27 июля 2007 года «Об образовании», Законом Республики Казахстан от 3 августа 2002 года «О правах ребенка в Республике Казахстан», Законом «Процедуры правил деятельности организаций образования по уровню образования», утвержденным постановлением Правительства Республики Казахстан от 17 мая 2013 года № 499.

3. Основной целью Рекомендаций является обеспечение здоровьесбережения, повышение порогового уровня, связанного с увеличением объема и интенсивности домашнего учебного задания, а также создание методической помощи учителям по вопросам организации домашнего задания.

4. Домашнее задание – самостоятельное выполнение заданий учителя по закреплению и более глубокому усвоению учебного материала, а также его применение на практике, развитие творческих способностей и совершенствование учебных умений и навыков.

2. Методические основы организации домашнего задания

3. Обоснованность необходимости домашнего задания.

6. Домашнее задание по каждому предмету согласуется с наличием и объемом заданий по другим предметам.

7. Прогнозируется возможность порождать от домашнего задания в старшей школе и системе заданий на учебную четверть (или после завершения раздела).

1. Зерттеулерге сүйене отырып, бір күнге үй тапсырмасын орындау үшін ұсынылатын уақытты 40%-ға, яғни әр сыныпта 1 сағаттан қысқарту

* 29.12.2014 жылы № 179 ҚР ҰҢМ бұйрығы.

Көрнекі
презентация

Түсіндіретін
бейнеролик

Әдістемелік ұсыным-
дардың мәтіні

1-НҰСҚА

Үй тапсырмасын орындау уақытын белгілеудің халықаралық тәжірибесі

- Бала өскен сайын үй жұмысын тиімдірек орындайды*
- Үй жұмысына 2 не 4 сағаттан артық уақыт жұмсау тиімсіз**
- «10 минутты қосу ережесі»***:

Сынып	Норма	Сынып	Норма
1	10 мин.	7	1 сағ. 10 мин.
2	20 мин.	8	1 сағ. 20 мин.
3	30 мин.	9	1 сағ. 30 мин.
4	40 мин.	10	1 сағ. 40 мин.
5	50 мин.	11	1 сағ. 50 мин.
6	1 сағ.	12	2 сағ.

- Дамыған елдерде (ЭЫДҰ) апта бойы үй тапсырмасын орындауға кететін орташа сағат саны 4,9, Қазақстанда оқушылар бұдан **екі есе көп уақыт жұмсайды (8,8)**

* Cooper, 2006; ** Cooper et al. 1989, 2006, 2007; OECD, 2009; *** Ұлыбританияның Білім және білік департаменті (NSW Department of Education and Communities, 2012), АҚШ-тың Ұлттық білім ассоциациясы және Мұғалімдер мен ата-аналар ассоциациясы мақұлдаған (Blazer, 2009)

1. Зерттеулерге сүйене отырып, бір күнге үй тапсырмасын орындау үшін ұсынылатын уақытты 40%-ға, яғни әр сыныпта 1 сағаттан қысқарту

Сынып	Үй тапсырмасын орындаудың уақыт нормасы	
	қолданыстағы*	ұсынылған
2-3	1,5 сағ.	45 мин.
4-5	2 сағ.	1 сағ.
6-8	2,5 сағ.	1,5 сағ.
9-11	3 сағ.	2 сағ.

Үй тапсырмасының көлемін белгілеген қолданыстағы санитарлық қағидалардың тиімділігі төмен

- Санитарлық қағидалардағы*:
  - қиындық бойынша пәндерді саралау кестесі практикаға **жарамсыздау**
  - уақыт жалпы мөлшерде ғана ұсынылған, **пәндер бойынша есептеудің әдістемесі берілмеген**
- Қазақстан мектептерінде үй тапсырмасын ұйымдастыру мен орындауға қатысты ішкі ереже қарастырылмаған**
- Мұғалімдердің басым көпшілігі үй тапсырмасы бойынша бірлесіп қызмет етпейді:
  - мұғалімдердің 17,8%-ы ғана үй жұмысын өзге мұғалімдермен келісіп тапсырады, 7,1%-ы - өз пәнінің мұғалімдерімен және 1,2%-ы - оқушылардың сынып жетекшісімен (социологиялық сауалнама)

* 29.12.2014 жылғы № 179 ҚР ҰЭМ бұйрығы; ** 2016 жылы 8 аймақтың 48 мектептерін зерттеуден жасалған қорытынды.

Қиындық бойынша пәндерді саралаудың қазіргі кестесі пәндер мазмұны мен бала жасына сай емес (29.12.2014 жылғы № 179 ҚР ҰЭМ бұйрығы)

№	Пән	Қиындық балы
1	Математика, қазақ тілі (орыс тілінде оқыту), орыс тілі (қазақ тілінде оқыту)	11
2	Шет тілі, сабақтарды шет тілінде оқу	10
3	Физика, химия, информатика, биология	9
4	Тарих, Адам. Қоғам. Құқық	8
5	Қазақ тілі, әдебиет (қазақ тілінде оқыту). Орыс тілі, әдебиет (орыс тілінде оқыту)	7
6	Жаратылыстану, география, өзін-өзі тану, АӘД	6
7	Дене шынықтыру	5
8	Еңбек, технология	4
9	Сызу	3
10	Бейнелеу	2
11	Ән сабағы	1

Кесте кемшіліктері:

- № 1, 3 және 6 топтардағы пәндер қиындық деңгейі бойынша үйлеспейді
- Кесте сыныптарға бөлінбегендіктен пәндер бүкіл оқу мерзімінде өзгермейтін қиындық балына ие
- Үй жұмысын орындауға уақыт нормаларын есептеуге жарамсыз

2.1 Қиындығына қарай пәндерді саралау кестесін орта білімнің үш деңгейіне бөлеміз, бүкіл пәндердің күрделілігін ескереміз*

Бастауыш мектепте**

№	Пән	Балл
1	Математика. Орыс тілі	11
2	Шет тілі	10
3	Әдебиеттік оқу, Қазақ тілі	9
4	Дүниетану, өзін-өзі тану	8
5	Дене шынықтыру	5
6	Еңбек	4
7	Бейнелеу	2
8	Ән сабағы	1

Жоғары мектепте***

№	Пән	Балл
1	Физика	12
2	Геометрия, химия	11
3	Алгебра. Орыс тілі. Орыс әдебиеті. Шет тілі	10
4	Қазақ тілі. Қазақ әдебиеті	9
5	Биология. Қазақстан тарихы	8
6	Адам. Қоғам. Құқық	7
7	Информатика. География	6
8	Дүние жүзі тарихы	5
9	АӘД	4
10	Технология	3
11	Өзін-өзі тану	2
12	Дене шынықтыру	1

* Қарағанды облысында 2 мың оқушы, 300-ден астам мұғалімді қамтып сынақтан өткізілуде (2017 ж. I тоқсаны)

** И.Г. Сивков шәкілінің негізінде (Баларлар мен жасөспірімдер гигиенасы және денсаулығын сақтау ҒЗИ, 2012);

*** М.И. Степанова, И.Э. Александрова мен А.С. Седова шәкілінің негізінде (Кучма В.Р. Гигиена детей и подростков: учебник. М., 2012)

Негізгі мектептегі пәндерді қиындығына қарай саралауға ұсынылған кесте*

№	Пән	Қиындық балы (сыныптар бойынша)				
		5	6	7	8	9
1	Алгебра	-	-	11	10	12
2	Биология	-	8	7	7	7
3	География	-	7	6	6	5
4	Геометрия	-	-	12	11	8
5	Шет тілі	9	11	10	8	9
6	Информатика	2	10	4	7	7
7	Қазақстан тарихы	5	8	6	8	10
8	Орыс әдебиеті	9	8	5	5	8
9	Қазақ әдебиеті	4	6	4	4	7
10	Қазақ тілі	7	9	8	5	7
11	Математика	10	13			
12	Музыка	2	1			
13	Жаратылыстану	7	7			
14	Орыс тілі	11	11	10	8	10
15	Технология	4	3	2	1	4
16	Физика	-	-	8	9	13
17	Дене шынықтыру	3	4	2	2	2
18	Химия	-	-	-	12	12
19	Сызу	-	-	-	-	5
20	Дүние жүзі тарихы	-	10	5	5	9
21	Бейнелеу	3	1			
22	Адам. Қоғам. Құқық					7

* М.И. Степанова, И.Э. Александрова мен А.С. Седова шәкілінің негізінде.

Қарағанды облысында 2 мың оқушы, 300-ден астам мұғалімді қамтып сынақтан өткізілуде (2017 ж. I тоқсаны).

2.2 Пәндердің қиындық кестесі жұмыс құралына айналуы үшін әр сыныпта бір күнге (аптасына) үй тапсырмасын орындау уақытын есептеу формуласын енгіземіз*

$$T = \frac{60 \cdot D \cdot B}{S}, \text{ мұнда:}$$

T - пән бойынша 1 сабаққа берілетін үй тапсырмасын орындауға арналған уақыт (мин.);

D - гигиеналық талаптарға сай апта бойы орындауға жұмсалатын шекті уақыт (1 күнде YT орындау уақыты × аптадағы уақыт күндері «—» 1 күн) (сағ.);

B - кестеде көрсетілген әрбір пәннің қиындық деңгейі (балл);

S - апта бойындағы барлық пәндердің қиындық деңгейі (балл)

* Ю.К. Бабанскийдің оқуда зорығуды болдырмау әдістемесі бойынша (Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса (методические основы). Москва, 1982).

Қолайлы болуы үшін әр сыныпта бір күнге (1 сабаққа) берілетін үй тапсырмасын орындау уақыты есептеліп қойылған*

Пәндердің
қиындық кестесі

9-сынып мысалында**

№	Пән	Қиынд. балы
1	Алгебра	12
2	Биология	7
3	География	5
4	Геометрия	8
14	Физика	13
15	Дене шын.	2
18	Химия	12
19	Технология	4

×

Апталық
жүктеме

3
2
2
2
2
3
2
1

=

Қиындық балда-
рының сомасы

36
14
10
16
26
6
24
4

$S = 266$

Аптадағы
шекті уақыт

9-сыныпта бір күнге ұсынылатын жалпы уақыт (2 сағ.)
×
ҮТ берілетін оқу күндерінің саны (5 күн)*

$D = 10 \text{ сағ.}$

Айнымалы шамалардың мәнін тауып, формулаға қоямыз

$$T = 60 \times D \times B / S$$

1 сабаққа ҮТ уақыты (мин.)

27
16
11
18
29
5
27
9

* Үй жұмысы демалыс күндеріне, соның ішінде сенбіге тапсырылмайды; ** Кестеде кейбір пәндер көрсетілген, алайда есепке барлық пәндер алынған

2.3 Сауалнамаға қатысқан респонденттер пікірі негізінде бірде-бір пән бойынша үй тапсырмасы алынбайды*

- Ата-аналардың **72,3%-ы** - «үй жұмысы керек»
- 4-7-сынып оқушыларының **95,3%-ы** - «үй тапсырмаларының маңызы өте зор»
- 8-12-сынып оқушыларының **70,2%-ы** - «үй тапсырмалары білімді бекітіп, тереңдетуге көмектеседі»
- оқушылардың **90,5%-ы** - «үй тапсырмасы - тиімді құрал»

* 2016 жылы 2 856 респондент қатысқан республикалық сауалнама дерегі.

3. Үй тапсырмаларының көлемін қысқартып, тиімділігін арттыруға мүмкіндік беретін педагогикалық әдістер

3.1

Төмендегілер бойынша кіріктірілген ҮТ енгізу:
(1) бастауыш мектептің өтпелі тақырыптары;
(2) бір сала пәндеріне ортақ оқу мақсаттары;
(3) әртүрлі сала пәндеріне ортақ оқу мақсаттары

3.2

Төмендегілер бойынша ҮТ қажеттілігін анықтау:
(1) тақырыптар мен бөлімдер, (2) сабақ түрлері,
(3) оқу мақсаттарына жету деңгейі

3.3

Күн сайынғы ҮТ-мен шектелмей, ұзақ мерзімге де тапсыру: 2 аптаға, 1 айға, тоқсанға, жартыжылдыққа (оқушылар топтарына жобалық іс-әрекет ретінде)

ҮТ оңтайлау үшін оның көлемі мен мазмұнын жоспарлауды, әдіс таңдауды мұғалімдердің бірлесіп істеуі керек

- Жаңартылған МЖБС* пен оқу бағдарламаларында бастауыштың барлық пәндері мен негізгі мектептің тілдік пәндері бойынша **өтпелі (ортақ) тақырыптар** қарастырылған
- Қолданыстағы МЖБС пен оқу бағдарламалары жағдайында **тізбекті (ұзақ мерзімді) жоспарды** құрып, ҮТ үшін мазмұны жақын тақырыптарды анықтауға болады
- Математика курсының пәндері (алгебра, геометрия) мен тілдік пәндер (қазақ, орыс, ағылшын) көздейтін білім-білікті жаратылыстану, география, физика, тарихты **оқу мақсаттарына жетудің тетігі** ретінде пайдаланған жөн
- **Кіріктірілген ҮТ** бірнеше пән мұғалімі бірігіп өткізетін сабақтарда да, жеке өтетін сабақтарда да беруге болады

* МЖБС - мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты.

Ата-аналардың ҮТ мазмұны бойынша тілектерін есепке алу*

Ата-аналардың пікірі бойынша
ҮТ ұйымдастыруды өзгерту жолдары

Мұғалімдердің практика жүзінде
қолданатын ҮТ түрлері

Жас ерекшелігін, дайындық деңгейін ескеретін тапсырманы жиірек ұсыну

65%

Жеке тапсырманы жиірек ұсыну (реферат, хабарлама, т.б.)

36,2%

Шығарм. тапсырманы жиірек ұсыну (бұйым жасау, ертегі ойлап табу, есеп құру, т.б.)

33%

Қалауына қарай тапсырма ұсыну

27,5%

Топтық жұмыс/жобаларды жиірек қолдану

18%

Оқулықпен жұмыс

71,1% 23,3% 5,6%

Тапсырма, жаттығулар

69,7% 22,8% 7,5%

Қосымша әдебиет

32% 67,1% 0,8%

Ғаламтордан ақпарат іздеу

27,2% 69,1% 3,7%

Карточкамен жұмыс

25,6% 62,9% 11,5%

Сызба, сурет

21,9% 63,5% 14,6%

Баяндама, реф., презент.

16% 75,6% 8,4%

Ғылыми жобалар

8,1% 82,9% 9%

Жи Кейде Тапсырмаймын

* 2016 жылы 2 856 респондент қатысқан республикалық сауалнама дерегі.

Пән сабағы мен бөлімдерінен күтілетін нәтиже жүйесін ҮТ ұйымдастыруда бағдар ретінде ұстану

